

Mato Bartoluci

UNAPREĐENJE KVALITETE SPORTSKO-REKREACIJSKIH SADRŽAJA U HRVATSKOM TURIZMU

1. UVOD

Sport i turizam su masovne društveno-ekonomske pojave koje su po mnogo čemu međusobno povezane. Povezanost turizma i sporta ogleda se kroz: faktore turizma i sporta, funkcije koje generiraju turizam i sport te kroz njihove ekonomske učinke (Bartoluci, 2003., str. 65). Iako se sport u turizmu pojavljuje u različitim oblicima, u suvremenom turizmu dominantnu ulogu ima “sport za sve” koji se u hrvatskoj terminologiji može poistovjetiti sa sportskom rekreacijom (Relac, Bartoluci, 1987.). Sportska rekreacija s brojnim sadržajima osnovna je poluga aktivnog odmora u turizmu.

Nove tendencije u razvoju turizma pokazuju da promjene u turističkim trendovima zamjenjuju tradicionalne motive odmora s motivima i sadržajima aktivnog odmora. Kako su sport i sportska rekreacija ključni motivi i sadržaji aktivnog odmora, njihov razvoj utječe na sadržaj i kvalitetu aktivnog odmora u turizmu.

Cilj je ovog rada da ukaže na neke pravce razvoja i mogućnosti unapređenja kvalitete sporta i sportske rekreacije u hrvatskom turizmu.

2. SUDIONICI U SPORTU I SPORTSKOJ REKREACIJI

Da bismo analizirali razvoj sporta i sportske rekreacije u slobodnom vremenu, ukazat ćemo na pokazatelje o broju sudionika u sportsko-rekreacijskim aktivnostima u nekim europskim državama.

Istraživanje provedeno u zemljama Europske unije na uzorku od 24.791 ispitanika iz 2004. godine pokazuje slijedeće:

38% građana bavi se sportom **barem jedanput tjedno** (najviše Finska 76%, Švedska 72% i Danska 60%), 21% jedan do dva puta tjedno (Nizozemska 35%, Švedska 32%, Danska 32%, Finska 31%), 17% tri i više puta tjedno (Finska 45%, Švedska 40%, Danska 28%), 11% jedan do tri puta mjesečno, 53% rjeđe ili nikada (Portugal 73%, Grčka 68%, Italija 67%).

Razlozi neobavljenja sportom su: za 34% ispitanika nedostatak vremena, 25% ne voli sport, za 4% je preskupo, a za 3% ne postoji adekvatna sportska infrastruktura u blizini mjesta življenja.

Na pitanje gdje se bave sportom ispitanici su odgovorili kako slijedi: negdje drugdje 51%, u klubu 16%, u fitness centru 15%, u sportskim centrima 11%, u školi/na fakultetu 6%. Negdje drugdje je odgovor najzastupljeniji na Malti, u Sloveniji i Poljskoj. Fitness centri zastupljeniji su u južnom dijelu Europe (Grčka, Italija i Portugal), a klubovi u Nizozemskoj, Danskoj i Njemačkoj. Odgovor “negdje drugdje” najvećim se dijelom odnosi na mjesta izvan domicila (na izletima ili u turizmu), što je indikativno za turističke destinacije.

Na pitanje *Prema Vašem mišljenju, koje su glavne koristi sporta?* ispitanici su dali sljedeće odgovore:

PONUĐENI ODGOVORI	%
Poboljšanje zdravlja (psihičkog i fizičkog)	78
Razvoj fizičkih mogućnosti	46
Opuštanje	43
Zabava	39
Biti s prijateljima	31

Izvor: prema podacima European Commission, 2004.:
http://europa.eu.int/comm/public_opinion/arcives/ebs/ebs_213_report_en.pdf, s mreže skinuto u veljači 2005.

Među brojnim odgovorima ispitanici su najvišim ponderom ocijenili utjecaj sporta na poboljšanje zdravlja što je potvrdilo i ranije spoznaje o funkcijama sporta i sportske rekreacije.

Podaci za Hrvatsku pokazuju sljedeće pokazatelje:

U Hrvatskoj je prema Statističkom ljetopisu iz 2006. godine (Državni zavod za statistiku, 2006.) u 2003. godini bilo registrirano:

- 4 470 sportskih udruga
- 308 680 aktivnih članova
- 82 udruge Hrvatskog saveza za sportsku rekreaciju
- 18 000 registriranih članova (procjena)
- 708 000 učenika i studenata.

Prema ovim podacima moguće je procijeniti da se danas sportom, tjelesnim vježbanjem i sportskom rekreacijom (stalno ili povremeno) u Hrvatskoj bavi oko 15% stanovništva. U usporedbi s razvijenim zapadnoeuropskim zemljama taj podatak aktivnih sudionika značajno zaostaje. Razlozi su poznati: niski ekonomski standard

stanovništva, nedostatak sportskih objekata, opreme, sportskih centara, te posebno nedostatan sustav financiranja sportskih organizacija i stručnih kadrova.

3. RAZVOJ SPORTA U HRVATSKOM TURIZMU

Upravo sportsko-rekreacijski sadržaji u turizmu predstavljaju sve više snažan faktor turističke ponude i potražnje. Aktivan odmor posljednjih je desetljeća postao biološka nužnost, kompenzacija za nedovoljno kretanje i ubrzani životni tempo suvremenog čovjeka i turista. Programi sportsko-rekreacijskih aktivnosti omogućuju smišljen boravak turista čime se planski ostvaruju njihove temeljne potrebe za kvalitetnim odmorom u turizmu. "Aktivnosti kojima se mijenjaju (poboljšavaju) sposobnosti i funkcije organizma nazivaju se transformacijski programi. Turizam je idealno mjesto za njihovu provedbu u prirodnom atraktivnom okruženju (sve cikličke aktivnosti: hodanje, trčanje, tracking, planinarenje, vožnja bicikla, veslanje, plivanje i sl.) čime se podižu brojni povoljni utjecaji na organizam, posebice srčano žilni sustav. Dio sportsko-rekreacijskih programa odnosi se na sustav vježbi za relaksaciju i opuštanje čija je osnovna svrha otklanjanje i umanjivanje stresa. Dio sportsko-rekreacijskih aktivnosti vezan je uz socijalizaciju kroz skupne sportove i sportske igre (tenis, košarka, odbojka i dr.), a dio se odnosi na avanturističke oblike aktivnosti, primjerice: rafting, ronjenje, slobodno penjanje, speleologija i sl. Društveno zabavne igre i aktivnosti upotpunjuju sportsko-rekreacijske programe zbližavajući ljude kroz prizmu zabave i ugone."(Bartoluci, Andrijašević, 2006.). Istraživanjem potreba turista, došlo se do brojnih spoznaja vezanih za oblikovanje sportsko-rekreacijske ponude u turizmu. Neke od njih upućuju na naglašenu potrebu turista za aktivnim sudjelovanjem u različitim sportsko-rekreacijskim aktivnostima. "Prosječna dob turista u našoj zemlji je iznad 40 godina starosti, a oni iskazuju znatno veći interes prema organiziranim oblicima sportsko-rekreacijskih aktivnosti od mlađih turista." (Avelini Holjevac, 2004.). To samo potvrđuje važnost planiranja sportsko-rekreacijskih sadržaja čiji nositelji mogu biti isključivo stručne i kompetentne osobe.

Razvoj sporta i sportske rekreacije u turizmu moguće je okarakterizirati kao sportski turizam koji se može razvijati kroz tri oblika:

- 1) natjecateljski sportski turizam
- 2) zimski sportsko-rekreacijski turizam
- 3) ljetni sportsko-rekreacijski turizam (Bartoluci, 2003., str. 73).

Kada govorimo o *natjecateljskom sportskom turizmu* (šire u Bartoluci, Škorić, 2006.), njegov razvitak prije svega ovisi o ukupnom razvitku natjecateljskog sporta, poglavito najkvalitetnijih sportova u kojima hrvatski sport sudjeluje u međunarodnim natjecanjima. Takvi oblici sportskog turizma najčešće se ostvaruju u većim gradovima

Hrvatske: Zagrebu, Splitu, Rijeci, Osijeku, ali i u manjim gradovima na moru i u unutrašnjosti. Primjerice, poznati su međunarodni teniski turniri u Umagu i Poreču, međunarodne jedriličarske regate (Split, Dubrovnik, Rovinj i dr.), međunarodni turniri u golfu na Brijunima, turniri u konjičkom sportu u Zagrebu i Đakovu i sl.

Različiti oblici *zimskog sportsko-rekreacijskog turizma* imaju također brojne mogućnosti razvoja. Ovi oblici turizma uspješno se mogu razvijati u planinama, ali i u toplicama, kao i na moru. U planinskim dijelovima Hrvatske postoje prirodni i drugi uvjeti (potrebna infrastruktura i objekti) za planinarstvo, skijanje i neke druge zimske sportove (sanjkanje, skijaško trčanje i sl.). To se odnosi na planinske masive Velebita, Gorskog kotara te Medvednice. U tim planinskim područjima postoje određeni smještajni kapaciteti koje bi trebalo poboljšati, izgraditi kvalitetnije prometnice te sportsko-rekreacijske objekte i sadržaje (urediti skijaške staze i skijaške vučnice te uvesti i druge sportske sadržaje). Razvoju tzv. skijaškog turizma osobito pogoduju vrhunska skijaška postignuća Janice i Ivica Kostelić koji su svojim rezultatima proslavili Hrvatsku u svijetu i stvorili poseban *skijaški imidž*. Pored domaćih turista, moguće je različitim sportskim manifestacijama privući i inozemne goste u zimske sportske centre.

Osim zimskog sportsko-rekreacijskog turizma u planinama, određene mogućnosti za razvitak sportskog turizma postoje i na moru i u toplicama. Osnovne pretpostavke za to su odgovarajući sportsko-rekreacijski programi, ali i sportski objekti i sadržaji. Primjerice, na hrvatskom dijelu jadranske obale postoji više od 1 000 teniskih terena, ali samo nekoliko teniskih dvorana koje pružaju mogućnosti za održavanje turnira i igranje tenisa tijekom cijele godine. Izgradnja teniskih dvorana, kao i pratećih sportskih sadržaja, omogućila bi potpunije iskorištavanje turističkih kapaciteta u predsezoni i posezoni. U toplicama bi se određeni sportski programi mogli uspješno kombinirati s nekim programima zdravstvenog turizma, primjerice, za oporavak sportaša, rekreativaca, osoba s invaliditetom i dr. U tome posebne mogućnosti pružaju programi *wellnessa* (vidi Andrijašević, Bartoluci, 2004.).

Najveće mogućnosti za razvoj sportskog turizma pruža tzv. **ljetni sportsko-rekreacijski turizam** i to poglavito na moru, ali i na rijekama, jezerima i u planinama. To je zbog činjenice da Hrvatska najveći turistički promet ostvaruje upravo u ljetnim mjesecima.

Novu sportsko-rekreacijsku ponudu trebalo bi usmjeriti prema planovima budućeg razvoja hrvatskog turizma. Postojeće sportsko-rekreacijske centre i sportske objekte na moru koji su građeni za masovne oblike turizma, trebalo bi više orijentirati na individualne sportove koji će pružiti "više diskrecije" i mogućnosti individualnim gostima.

U turističkim centrima Istre koji će i u budućnosti razvijati masovni turizam, postojeće sportske objekte i sadržaje potrebno je inovirati i dopuniti novim sadržajima,

možda i na račun pretjerane koncentracije pojedinih sportskih objekata (primjerice teniskih terena). Tu bi svakako trebalo više razvijati programe i sadržaje na moru.

U onim, pak, turističkim mjestima koja će razvijati ekskluzivni turizam za “bogatije goste”, trebalo bi graditi sportske objekte i sadržaje koji su komplementarni s takvim oblicima turističke ponude. Treba istražiti koje i kakve sportove turisti žele, osobito kada se radi o “skupim sportovima” tipa golfa, jahanja, sportova na vodi i sl.

Dosadašnja iskustva u Hrvatskoj kao i u drugim razvijenim receptivnim turističkim zemljama pokazala su da ulaganje u razvoj sportskog turizma doprinosi unapređenju ukupne kvalitete turizma. Osim toga, istraživanja pokazuju da su ovakve investicije profitabilne posebno kod nekih sportskih sadržaja i programa (šire o tome vidi Relac i Bartoluci, 1987.; Bartoluci, 2004.). U stvaranju nove kvalitete sporta i sportske rekreacije u hrvatskom turizmu ključnu ulogu trebali bi imati stručnjaci različitog profila: kineziolozi, liječnici, turistički menadžeri i dr.

4. ZAKLJUČAK

Analiza različitih turističkih resursa, poput prirodnih, klimatskih, kulturoloških, hotelsko-ugostiteljskih, sportsko-rekreacijskih, kadrovskih i dr., pokazuje da Hrvatska ima iznimne komparativne prednosti za razvoj različitih oblika sporta i rekreacije u turizmu. Tome pogoduju i trendovi suvremene turističke potražnje posebno iz zapadnoeuropskih zemalja koje gravitiraju prema Hrvatskoj. Međutim, za budućnost sportskog turizma u Hrvatskoj potrebno je inovirati zastarjelu turističko-sportsku ponudu novim objektima i sadržajima prema suvremenim zahtjevima turističke potražnje. Kvalitetu sportsko-rekreacijske ponude potrebno je inovirati kroz brojne sportsko-rekreacijske programe koje mogu uspješno programirati i realizirati stručnjaci sporta i sportske rekreacije. Dosadašnja iskustva u Hrvatskoj i u nekim receptivnim turističkim zemljama pokazuju da su ulaganja u ovaj oblik turizma kvalitetna i profitabilna investicija.

5. LITERATURA

1. Andrijašević, M., & Bartoluci, M. (2004.). Uloga wellnesa u razvoju hrvatskog turizma / The role of Wellness in contemporary tourism, *Acta turistica*, 16(2), 125-141.
2. Avelini Holjevac, I. (2004.). Upravljanje kvalitetom turističko-sportske ponude / Quality management of tourism-sport-related offer (191-203). Zagreb: Kineziološki fakultet, Ekonomski fakultet
3. Bartoluci, M. (2003.). *Ekonomika i menadžment sporta*. Zagreb: Informator
4. Bartoluci, M. i Andrijašević, M. (2006.). Aktivni odmor u unapređenju kvalitete turističke ponude. *Hotelska kuća, Opatija*.

5. Bartoluci, M. i Škorić, S. (ur.) (2006.). Razvoj sportskog turizma u Hrvatskoj / The development of sports tourism in Croatia. U M. Bartoluci i N. Čavlek (ur.), Turizam i sport – razvojni aspekti / Tourism and sport – developmental aspects. /u tisku/. Zagreb: Školska knjiga
6. Državni zavod za statistiku (2006.). Statistički ljetopis za 2005. godinu. Zagreb: Statistički zavod Republike Hrvatske
7. European Commission, 2004.: http://europa.eu.int/comm/public_opinion/arcives/ebs/ebs_213_report_en.pdf, s mreže skinuto u veljači 2005.
8. Relac, M. i Bartoluci, M. (1987.). Turizam i sportska rekreacija. Zagreb: Informator